

Sivistysvaliokunnalle

Viite: Sivistysvaliokunta torstai 20.02.2025 klo 12.00 / HE 212/2024 vp / Asiantuntijapyyntö

HE 212/2024 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi perusopetuslain muuttamisesta

Suomen Vanhempainliitto on vanhempien osallisuuden, kotien kanssa tehtävän yhteistyön ja vanhempaintoiminnan asiantuntijajärjestö. Vanhempainliiton toiminta tukee lasten kasvua, oppimista sekä hyvinvointia ja yhteisöllisyyttä päiväkodeissa, kouluissa ja toisen asteen oppilaitoksissa. Vanhempainliittoon kuuluu noin 1200 päiväkodeissa, kouluissa ja oppilaitoksissa toimivaa, rekisteröitynyttä vanhempainyhdistystä.

Suomen Vanhempainliitto (jäljempänä Vanhempainliitto) kiittää sivistysvaliokuntaa pyynnöstä lausua yllä mainitusta hallituksen esityksestä.

Puhelimien ja muiden mobiililaitteiden käyttö oppitunneilla

Suomen Vanhempainliitto pitää tärkeänä, että perusopetuslakia selkeytetään ja yhtenäistetään puhelinten ja muiden mobiililaitteiden oppituntien aikaisen käytön osalta. Voimassa oleva lainsäädäntö mahdollistaa jo puhelimen tai muun mobiililaitteen häiritsevään käyttöön puuttumisen, mutta koulujen käytännöt puuttumisessa ovat vaihtelevia. Laintasoinen puhelimen käytön säätely oppitunneilla tuo kouluille selkänajaa ja yhtenäistää koulujen käytäntöjä.

Samalla Suomen Vanhempainliitto muistuttaa, että perusopetus on Suomessa maksutonta. Opetuksen järjestäjän tulee tarjota oppilaille opetuksen edellyttämät oppikirjat ja muu oppimateriaali sekä työvälineet. Tämä tarkoittaa, että opetuksen järjestäjän tulisi tarjota oppilaille oppitunneilla ja opiskelussa tarvittavat digitaaliset laitteet ja niihin tarkoitetut sovellukset. Se olisi myös tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden näkökulmasta tärkeää: kaikilla oppilailla olisi oppitunneilla käytössä samanlaiset digitaaliset laitteet. Jos digitaaliset laitteet tulisivat oppilaille perusopetuslain edellyttämällä tavalla opetuksen järjestäjän toimesta, oppilaiden omia puhelimia ei oppitunneilla tarvittaisi, vaan ne olisivat koko oppitunnin ajan niiden säilytykseen tarkoitettussa paikassa, mikä jo osaltaan vähentäisi niiden häiritsevää käyttöä. Koulun digitaalisiin laitteisiin on myös mahdollista tehdä tarvittavia suojauksia ja estoja, jotka estävät niiden käytön muuhun kuin opetukseen liittyviin tarkoituksiin (toisin kuin oppilaiden omiin puhelimiin).

Suomen Vanhempainliiton ja Förbundet Hem och Skolan vuodenvaihteessa (19.11.2024 - 10.1.2025) kerätyn, vielä julkaisemattoman Vanhempien barometri - perusopetus -kyselyn mukaan 76 % yläkoululaisten vanhemmista ja 39 % alakoululaisten vanhemmista sanoi, että oppilaat saavat käyttää omia digilaitteitaan (esim. älypuhelin) oppitunneilla osana opetusta opettajan luvalla. Oppilaiden omien

puhelinten käyttö oppitunneilla on siten varsin yleistä etenkin yläkouluissa. Vain 40 % alakoululaisten vanhemmista ja 39 % yläkouluikäisten vanhemmista sanoi, että oppilaan oman digilaitteen käyttämisestä oli sovittu vanhempien kanssa, vaikka näin tulisi aina tehdä. Vanhempien barometri -kyselyyn vastasi 11 362 peruskoululaisten vanhempaa ja sen tulokset julkaistaan toukokuussa 2025.

Suomen Vanhempainliitto pitää tärkeänä, että tieto- ja viestintäteknologisten laitteiden käytön harjoittelu ja oppilaiden digitaalisen osaamisen kehittäminen ovat myös jatkossa osa opetussuunnitelman mukaista opetusta ja että digitaitoja harjoitellaan koulussa. Vanhempainliitto kuitenkin katsoo, että digitaalisen osaamisen kehittäminen koulussa ei voi perustua siihen, että oppilaat tuovat omat laitteensa kouluun. Opetuksen järjestäjien tulee resursoida riittävästi koulun laitteisiin. Vanhempainliitto myös katsoo, että perusopetuslain 31 § tulee täsmentää seuraavasti: Opetus ja sen edellyttämät oppikirjat ja muu oppimateriaali sekä työvälineet, *mukaan lukien opetuksessa käytettävät digitaaliset laitteet*, ja työaineet ovat oppilaalle maksuttomia'. Vanhemmat on myös tärkeä ottaa mukaan keskusteluun laitteiden käyttöön liittyvistä asioista, kuten siitä, miten menetellään ja kuka korvaa, jos esimerkiksi koulun laite rikkoutuu kotona.

Vanhempainliitto pitää tärkeänä, että laissa huomioidaan oppilaan mahdollisuus käyttää puhelinta oppitunnilla tarvittaessa terveydenhoitoonsa. Oppilaalle annetun luvan tulee olla selkeä ja kaikkien oppilasta opettavien opettajien tiedossa. Oppilaan tulee voida käyttää puhelinta tai muuta digitaalista laitetta tarpeen mukaan myös oppimiseen tarvittavana apuvälineenä. Vanhempainliitto katsoo, että oppilaalla tulee olla poikkeuksellisissa tilanteissa, esimerkiksi äkillisissä sairaustapauksissa, mahdollisuus ottaa yhteyttä vanhempiinsa.

Järjestyssäännöt ja puhelinten käyttö oppituntien ulkopuolella

Opetuksen järjestäjän tulee jatkossa määrätä järjestyssäännöillä puhelinten ja muiden mobiililaitteiden säilytyksestä ja käytöstä koulupäivän aikana muulloin kuin oppitunneilla. Opetuksen järjestäjät tarvitsevat selkeät linjaukset ja ohjeet niistä asioista, joita järjestyssäännöissä tulee linjata, mukaan lukien puhelimen käyttö välitunnilla. Samalla Vanhempainliitto muistuttaa, että kaikille oppilaille tulee järjestää mahdollisuus osallistua järjestyssääntöjen valmisteluun. Opettajien, oppilaiden ja muun henkilökunnan lisäksi myös huoltajien ja vanhempien osallistaminen järjestyssääntöjen laatimiseen on tärkeää. Lakiesitystä säädetäessä tulee huomioida perusoikeudet, jotka koskevat myös lapsia ja nuoria.

Vanhempainliitto pitää erittäin tärkeänä, että oppilaiden kanssa käydään aitoa vuoropuhelua oppituntien ulkopuolisesta puhelimen käytöstä välitunneilla. Jos puhelimen käyttö kielletään koko koulupäivän ajaksi, oppilaiden on helpompi sitoutua sääntöjen noudattamiseen, jos heidät on aidosti osallistettu järjestyssääntöjä koskevaan keskusteluun. Välituntien aikaisella puhelimen käytöllä on lapsille ja nuorille monia tarkoituksia, jotka eivät välttämättä hahmotu aikuisille. Ollaanko puhelimella siksi, että koulun pihalla ei ole muuta tekemistä tai siksi, että välitunnilla ei ole kaveria? Yksinäisille tai sosiaalisista tilanteista kuormittuville lapsille ja nuorille puhelin voi olla välitunnilla suojakeino, tuoda turvaa ja tekemistä. Ilmiöiden taustat on siten tärkeä selvittää ja miettiä sen jälkeen oppilaita, koulun henkilökuntaa ja vanhempia kuullen puhelimen käyttöön liittyviä rajoituksia ja etsiä niihin yhdessä ratkaisuja. Välitunneille voidaan tuoda lisää toiminnallisuutta, tarjota helposti kuormittuville lapsille hiljaisia paikkoja ja jalkauttaa välitunneille opiskeluhuollon ja nuorisotoimen henkilöstöä. Suomen Vanhempainliitto painottaa erityisesti vuorovaikutuksen, yhteistyön ja yhteisten pelisääntöjen merkitystä koulun, oppilaiden ja vanhempien kesken.

Aluehallintovirastojen laillisuusvalvonnan vahvistaminen

Suomen Vanhempainliitto on toistuvasti vaatinut oppilaiden oikeusturvan vahvistamista ja pitää erittäin kannatettavana aluehallintovirastojen toimivallan vahvistamista esi- ja perusopetuksessa niin, että aluehallintovirastot saavat oma-aloitteisen puuttumisoikeuden ja mahdollisuuden antaa sanktioita, jos lainsäädäntöä ei noudateta. Esitys vahvistaa oppilaiden oikeuksia ja oikeusturvaa.

Aluehallintovirastojen tehtävien lisääntyessä Vanhempainliitto esittää huolensa aluehallintovirastojen resurssien riittävydestä ja katsoo, että niiden resurssit tulee turvata niin, että laillisuusvalvonnan laajentaminen on myös käytännössä mahdollista.

Oppilaiden oikeuksien toteutumisessa esi- ja perusopetuksessa esiintyy haasteita. Tällä hetkellä aluehallintovirastojen laillisuusvalvonta perustuu pääasiassa oppilaiden vanhempien tekemiin kanteluihin. Vanhempien osaaminen ja perheiden voimavarat tehdä kanteluita vaihtelevat eikä niitä tehdä aina silloinkaan, kun kanteluun on selkeä peruste. Erityisesti haavoittuvassa asemassa olevien lasten oikeusturvan toteutuminen edellyttää ulkopuolisen tahon valvontaa. Lasten oikeuksien toteutumisen ei tule olla pelkästään vanhempien osaamisen, aktiivisuuden ja toimien varassa, vaan oppilaiden oikeusturvaa tulee vahvistaa.

Liikunnallisen elämäntapa esi- ja perusopetuksen tavoitteisiin

Suomen Vanhempainliitto kannattaa liikunnallisen elämäntavan vahvistamista esi- ja perusopetuksessa. Vanhemmilla ja kodeilla on ensisijainen tehtävä liikunnalliseen elämäntapaan ohjaamisessa ja kannustamisessa, mutta liikunnallista elämäntapaa tulee tukea myös koulussa.

Liikunnalla on monia hyvinvointivaikutuksia ja se tukee siten myös oppimista. Koulupäivän aikaista liikkumista on mahdollista lisätä esimerkiksi välituntiliikunnalla tai kerhotoiminnalla. Lapset ja nuoret tulee ottaa mukaan suunnittelemaan liikunnan lisäämistä koulupäivään. Myös koulujen vanhempainyhdistykset kannattaa ottaa mukaan tukemaan lasten liikkumista koulussa.

SUOMEN VANHEMPAINLIITTO RY

Saija Ohtonen-Jones
toiminnanjohtaja

Sari Haapakangas
Erityiskasvatuksen asiantuntija